

ՀԱՅ ՀԱՆԴԵՍՆԵՐ

— — —

ԱՆԱՀԻՑ, (1906, թիւ 1-2):

Բարի մտածութիւնն ունեցեր է Զօպանեան իր թերթին մէջ Արովեանի Զոհեկին նոր ապագրութիւն մը տալու, զոր ազնիւ գրագէտի ծննդեան հարիւրամեկի առթիւ անշուշտ շատեր պիտի փնտռեն կարդալ: Եւրոպական թերթեր մուցնաւ էլեր անուան տակ՝ ստէպ կտորներ կը ներկայացնեն իրենց հեղինակներէն, որոնց շատ անգամ հարիւրաւոր հրատարակութեանց մէջ սպրած են արդէն: այս բանն աւելի անհրաժեշտ է մեր հեղինակներուն համար՝ որոնց գործերը շուտով հարկ կ'ըլլայ ճշգրտով փնտռել, ինչպէս Արովեանի Զանգին Արովեան՝ որ մէկ հատիկ է՝ իր միջավայրի համապատկերը ընդգրկող նախաձեռնող մը տեսնելուն և խոր զգալուն մէջ, հոս շատ անգուսպ թափով գանիկայ դուրս կու տայ: Զանգին հեղեղ մըն է որ վար կ'իջնէ կուրծքէն, իր արցունքներուն ու զգացումներուն տեղատարափովը գարնանազայր, ինչպէս են և իր միւս գործերը: Հարկ է մանր ուսումնասիրել՝ ընդերը-մարեալու համար բոլորը՝ ինչ որ այս գեարձ թէեւ յաղթաջութ, բայց քիչ մը պղտոր, իր հետը կը բերէ ու իր ծոցը կը ծածկէ: Ու Զօպանեան յօդուածի մը մէջ, գրուած Արովեանի հարիւրամեակին տարիս, կը ջանայ այս անգամ անոր դէմքին վրայ երգիծաբանական գիծերը քննել: Արովեանի ո՞ր է և ուսումնասիրութիւն մը կատարեալ ըլլալու համար, անհրաժեշտ է քննել նաեւ Զարարիս Սարիսաոց ժամանակագիրը, որ հասարակապէս Քանաքեռ ծնած է, ըլլալու համար իր դարուն պզտիկ Բուզանդը՝ որու հոգեւոյն ազդեցութիւնը մեծապէս կը բաժնէ: Արովեան Քանաքեռի բանաստեղծն է, Զարարիան անոր յիշատակագիրն է, և իր գիրքը կը ցուցնէ թէ Քանաքեռի

քնակիչներուն ոգիները, — կրող, զգայուն, զուարթամիտ և չարածնի, — դարերով իրարու վրայ դիզուած են կազմելու համար Արովեանին: Եթէ Զարարիա Սարիսաոց հարկաւոր է Վէրք Հայաստանի լաւ հասկնալու համար, Ֆիրդուսի, որուն առաջին դրուագը տպած է Տր. Յ. Թիւրեքեան Անաթոլի մէջ, — հանդերձ խոստումով զայն ամբողջութեամբ հրատարակելու, — ամբողջ ազգային պատմութեան վրայ նշոյլներ պիտի արձակէ: Այսպիսի ձեռնարկի մը հանդէպ միայն փափագ յայտնել կարելի է որ բոլոր Շահ-Նամէն շուտով հրատարակուի:

ՄԱՌԻՃ, (1906, թիւ 1):

Ստուար ամսաթերթիս մէջ ալ՝ միշտ կարեւոր տեղ մը կը բռնեն թարգմանութիւնները՝ որոնց նպատակն է մանաւանդ ընկերական գաղափարներն ու շահերը բացատրել ու տարածել: ազգին ներկայովը կը զբաղին, ուսկից Առաւելուր գիծ մ'առնելով իր երկուս պոստիկ վիպակին նիւթընէն, որոնց նոր շարք մը երկրորդ հատորը պիտի կազմէ իր Վլադիմիրի, շատ արիւթեղի ընթերցում մը: — Մայր մը դրանը դիմաց կը սպասէ, իրիկունս դէմ: Շուտով կը հասնին երկու տղաքներ և դիմացը փայտեալու տըցան մը կը ձգեն: Մօսա ի՞նչ է, կը հարցնէ Ֆլաթման: Անա՛, գեալուրի լակոտ մը ծեծեցինք, քթէն բերնէն արիւն բերինք շան ձագին՝ և աս ձեռքէն խլեցինք, — իրարու բերնէն յափըշտակելով կը պատմեն տղաք: — Ալարիք տղաք, շատ ապրիք, տեսէք եթէ ամէն օր այսպէս լեցուն ձեռքով զարձ շատ աչքս կը մտնէք հա՛: — Թուրք մայր մըն է:

Ուրիշ դրան մը դիմաց դարձեալ մայր մըն է որ կը սպասէ անձկագին: Վերջապէս կը հասնին տղան «Հագուստները բոլորուած, դէմքը արիւնլուայ և խոշոր գեղեցիկ սեւ աչքերէն մէկը ուռած»: — Տղայ աս ի՞նչ է, վրան կը վազէ Մարթան զարհուրած: — Ի տեսիլ մօր՝ փոքրիկը աւելի կը փղծիկ և բուռն հեկեկան:

քով հազիւ կը թոթովէ. « Մայրիկ, . . . թուրք տղաքը ըրին . . . շատ փայտ հաւաքեր էի . . . մէյդանէն . . . կու գայի . . . երկու . . . թուրքի տղայ . . . դէմա ելան . . . փայտը ուղեցին . . . չտուի . . . ուղեցին խլել . . . փախայ . . . ետեւէս վազեցին . . . չկրցան հասնիլ . . . վերջէն . . . վերջէն . . . մեծ բեխաւոր թուրք մը դէմա ելաւ . . . բռնեց ինծի . . . տղոցը ձեռքը տուաւ . . . փայտս խլեցին . . . ինծի ալ . . . ծեծեցին » : — Ախ հոգիս, Աստուծոյ գտնան ինչ կընանք ընել, Աստուծոյ գտնան, կը հառաչէ Մարթան ու . . . փղծկելով կը սկսի արտասուել, ձեռքերը իրար միացուցած և աչքերը յառած առաստաղին, ուր մոռտ գերաններու միջեւ սարդերը հապճեպ իրենց ոստայնները կը հիստեն վաղուան որսին համար » :

Հայ մայր մըն է :

Այս պատկերին ընթերցումը արցունք պիտի բերէ աչքերէ. և վշտի այս մարգարիտները ամենէն աւելի հաճելի գոգնետներն են՝ որ կընան ծիծաղեցնել հեղիւնակ մը :

ՀԱՅԿԷՍ ԱՄՍՈՐԵԱՅ, (1906, Թիւ 5) :

Առանձարի պատկերէն՝ Ռուբէնի պատկերին, Քրիստոսի խաչարքեկէն վար առնուիր : Խաչէ ի խաչ, բայց հոս այս միութարութիւնը կայ գէթ՝ որ գերագոյն ցաւերու այս տեսարանը, հրաշակերտութեամբ գերագոյն նկարչին վրձինովը, ազգային գանձ մըն է՝ ծածկուած կերպ հայաքաղաքի կերպով իրկէին մէջ, զոր այս անգամ կը յայտնէ Յովհ. Անեցի : Մինչև ցարդ՝ արուեստագէտներէն ոմանք՝ միայն բերանացի տարակոյմներ յայտնած են, իբր թէ բուն հեղինակին ձեռքէն ելած չըլլայ. բայց յօդուածագիրը ամէն երկբայութիւն կը համաձայնեցնէ դիտել տալով՝ թէ « Ռուբէնի կենսագրութիւնը գրողներն և արուեստագիտութեան հետ պարապողները՝ մինչեւ հիմակ ըրած խուզարկութեանց հետեւութեամբը՝ ցուցուցած են, որ այս մի և նոյն նիւթը ուրիշ ութը պատկերի մէջ ալ ան-

մահացուցած է վարպետը » : Հանդիսը ընդարձակ տեղեկութեանց հետ՝ ներկայացուցած է և պատկերին փորագրութիւնը. կը ֆայ միայն փափաքիլ՝ որ Ռուբէնի՝ Քրիստոսի խաչին վար առնուիր հրատարակութեան նոյն մեծութեամբ՝ բայց իր բնական գոյներով՝ կախուելու համար ամէն հայ տան մէջ՝ իբրեւ լաւագոյն միութարութիւնը և լաւագոյն խորհրդանշանը :

Հ. Ն. ԱՆԿՐԿԵԱՆ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ՏԻՖԵՐԻՍԻ ՆԱԽԱՎԱՐՆ

(Շար. տիւս էջ 282)

ԳԼՈՒԽ Գ.

ԽՂԴՈՒԱԾԸ

Իրիկուան դէմ էր, երկիրքն մութ և հեղեղօրէն անձրեւ կու գար : Մարկեղոս յիշելով իր տուած խոստումը Գեկոս փուլվիոս պատրիկին, տունէն ելաւ անոր տունը երթալու համար, բայց նախ կ'ուզէր ներկայ գտնուիլ սեղանի մը՝ զոր իր բարեկամներէն մէկը պատրաստել տուած էր կապիտոլեան բլրան ստորոտը ու ճիւղ Արմէլիտէ ճամբուն վրայ գտնուող ճաշարանի մը մէջ :

Հաշարաններն հասարակ մարդիկներու համարմբումի տեղ մը ըլլալէն զատ, միանգամայն էին ակումբի տեղ մը պատրիկներուն, որոնք հոն կը հաւաքուէին իրենց զուարթ ընկերներով : Ասկէ զատ՝ կը ծառայէին նաեւ իբր վաճառատնի տեղի խաղիկները ծախողներու, որոնք հոն կը վաճառէին սիրամարգի փետուրէ հողմահարներ, սաթէ գետակներ՝ ձեռքի մէջ բռնելու՝ գովախալու համար, և ուրիշ աննշան առարկաներ :

Մարկեղոս կը քայլէր անապարանքով անձրեւէն ազատելու համար, և քիչ ատենէն հասաւ ճաշարանին առջեւ, որ լուսաւորուած էր մարախէ ջահով մը՝ որ կը վառուէր կրակալարին՝ տակ, անոսակ մը ցուցակատախտակ՝ որուն վրայ նկարուած էին կենդանի գոյներով ճաշարանին մէջ եփուած կերակուրներն : Մարկեղոս բանալով նեղ ու ցած փոքրիկ դրան մը փեղկերը՝ մտաւ պղտիկ սենեակ մը, ուր բազմաթիւ ձայ-